

Se mikä sopii Norjaan, sopii tuskin Suomeen

Puheenaihe

Suomessa eräät saamelaispolitiikat ovat vaatineet, että Suomessa valtionmaiden hallintaa ryhdyttäisiin toteuttamaan Norjassa hyväksytyin niin sanotun Finnmarksloven-lain pohjalta, mikä tarkoittaa sitä, että lain perusteella muodostetaan uusi elin hallinnoimaan valtion maita. Hallintoelimissä saamelaisilla on vahva edustus.

Väitän, että tällainen malli ei sovelu Suomen Lappiin. Suomessa on yritetty asiaan löytää ratkaisua jo 1970-luvulta lähtien. Esteeksi on noussut saamelaisiakin vanhemman väestön - lappalaisten - historialliset oikeudet ja asema, jotka kaikissa esityksissä on sivuutettu. Uusien historiallisten faktojen perusteella on lappalaiskäsittien liikkumatila tarkentunut. Se ei enää merkitse mitä tahansa, vaan se osoittaa lappalaisten olevan Suomen Lapin

alkuperäisiä asukkaita eli lapinkylien todellisia jälkeläisiä. Sen sijaan saamelaismääritelmä ei sitä osoita.

Lappalaisten esiin nostamat historialliset faktat antavat lisää painoarvoa ja kaikupohjaa heidän vaatimuksiin.

Lappalaiset muodostavat sen jännitteen, jonka toisessa päässä vetävät arvot, aatteet ja abstraktiot, toisessa päässä taas taloudelliset, poliittiset ja historialliset faktat ja edellytykset sekä mahdollisuudet. Sanalla sanoen faktaan perustuva raaka konkretia.

Historiallisten lapinkylien osakkuutta ei kuitenkaan voida kaapata saamelaismääritelmän nojalla kylien alueelle myöhemmin ulkomailta muuttaneen väestön perillisille ja ryhtyä entisten lapinkylien maiden hallintoa siltä pohjalta rakentamaan. Tämän sanon siksi, koska 1800-luvun lopulla Norjasta Sompioon ja Lounais-Ina-

riin siirtolaisina muuttaneet porosaa-melaiset saapuivat sinne migraation toteuttajina valloittaen metsälappalaisten laidunmaita itselleen. Käsite lappalainen ilmenee asiakirjoissa jo 1600-luvulla. Sen sijaan käsite saamelainen on tullut tunnetuksi vasta 1970-luvulta lähtien.

Jokaisella lappalaisheimolla oli aikoinaan omat piirteensä, oma kielensä ja kulttuurinsa.

Jokaisen virheet, erehdykset tai vastoinikäymiset vaikuttivat toisten lappalaisheimojen elämään. Lappalaisyhteisöt toimivat parhaiten silloin kun niiden jokaisen jäsenen välillä oli toimiva elävä yhteys ja kun yhdenkään jäsenen vapautta olla oma itsensä ei rajoitettu.

Entisten lapinkylien alueisiin sisältyy tällä hetkellä historiallisten faktojen etsimisessä toimeliaisuutta. Lappalaisten esiin nostamat faktat ovat

tuoneet yhtä aikaa näkösalille sekä itäisiä, että läntisiä piirteitä. Lappalainen käsite on Lapin alkuperäisimmän väestöön käsitys omasta isänmaastaan, mutta vieläkin tärkeämpää on, että se on samalla nykyaikaisen ihmisen käsitys yhteiskunnasta ja ihmisyydestä. Historiallinen lapinkylä on se saareke, joka on vielä lappalaisen kansan omaa; se on käsite, joka hylkii muiden tekemiä arvostelmia ja määrityksiä lappalaisista.

Joten se, mikä sopii Norjaan, sopii tuskin Suomeen. Meidän on siten kehitettävä Suomen olosuhteita varten toimiva itsehallintomalli, joka perustuu todelliseen katkeamattomaan historialliseen kehitykseen, eikä väärin mielikuviin alkuperäisasutuksesta ja niitä tukevista matkakertomuksista.

JOUNI KITTI

Pitkäaikainen saamelaisparlamentaarikko